

نگارش : مهندس عبدالرضا قریب

چوبخوار خرما

PSEUDOPHILUS TESTACEUS Gah.
- **JEBUSAEA HAMMERSCHMIDTI** Reiche.
Coleoptera, Cerambycidae

مناطق انتشار

در ایران چوبخوار خرما در استانهای خوزستان - فارس - بلوچستان و بنادر خلیج فارس انتشار دارد. در کشورهای خارجه این آفت در عراق و الجزیره دیده شده است.

زیان آفت

چوبخوار خرما یکی از آفات مهم مناطق خرما خیز ایران است. لاروهای این حشره در چوب تاج درخت خرما زندگی میکنند و بر اثر تغذیه از قاعده دمبرگها (محل اتصال دمبرک به تاج) و یا چوب تاج دالانهای متعددی میسازند.

محل آفت زده مملو از فضولات لارو است که باشیره نباتی مخلوط میگردد و به رنگ سیاه درمی آید. محصول خرما در درختان آفت زده کم و نامرغوب و عمر درختان نیز کم میشود و از نظر اقتصادی ارزش - درختان پائین میآید. طبق بررسیهای آقای دکتر علی عبدالحسین در جنوب کشور عراق حدود ۷۶/۳٪ درختان خرما در آن نواحی مبتلا باین چوبخوار هستند (شکل ۱ و ۲).

مشخصات ظاهری

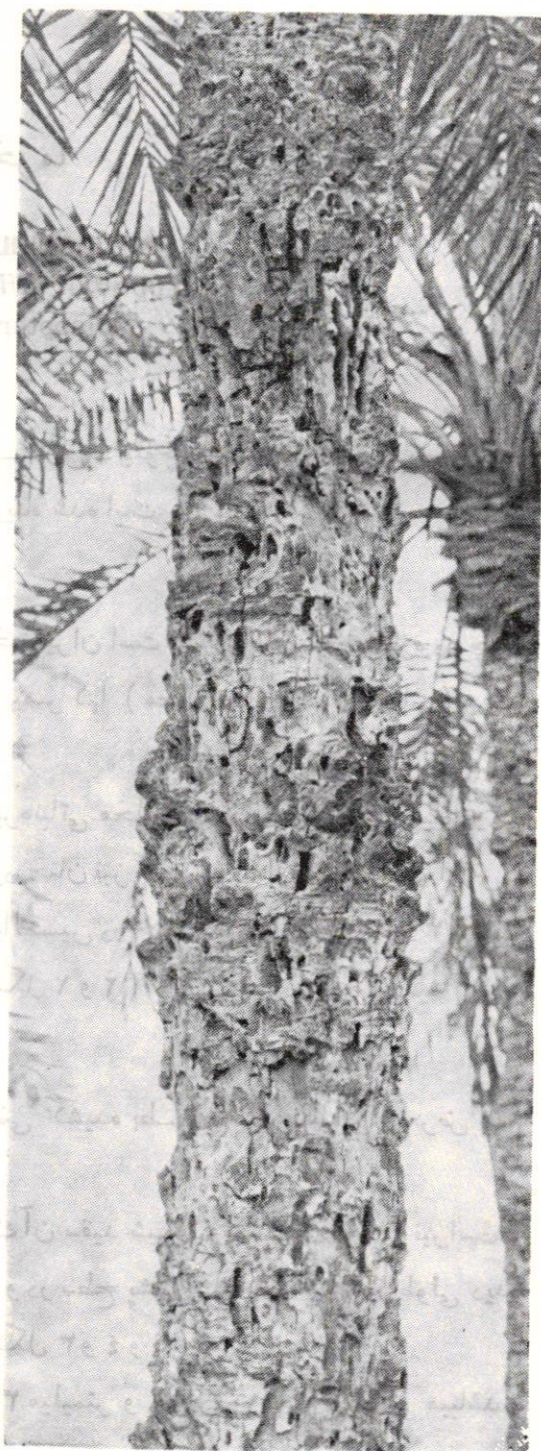
۱- تخم: رنگ تخم سفید شفاف، شکل آن بیضی کشیده بطول ۲-۴ میلیمتر و بعرض ۱/۸ میلیمتر است.

۲- لارو: اندازه لارو کامل ۴/۵ - ۵ سانتیمتر، رنگ آن سفید شیری و سر لارو قهوه‌ای تیراست. حلقه اول سینه بزرگتر از حلقه های دوم و سوم سینه است و در سطح پشتی حلقه اول سه شیار طولی دیده میشود. مقدمه پاها معلوم و رنگ آن سبز زیتونی است (شکل ۳ و ۴ و ۵).

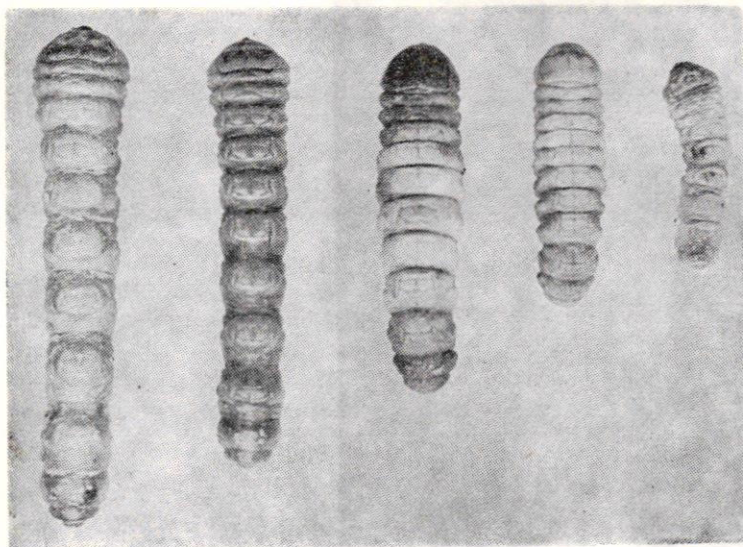
۳- شفیره: شکل شفیره دراز و کشیده بطول ۲۵-۳۰ میلیمتر و بعرض ۱۰-۱۵ میلیمتر میباشد.

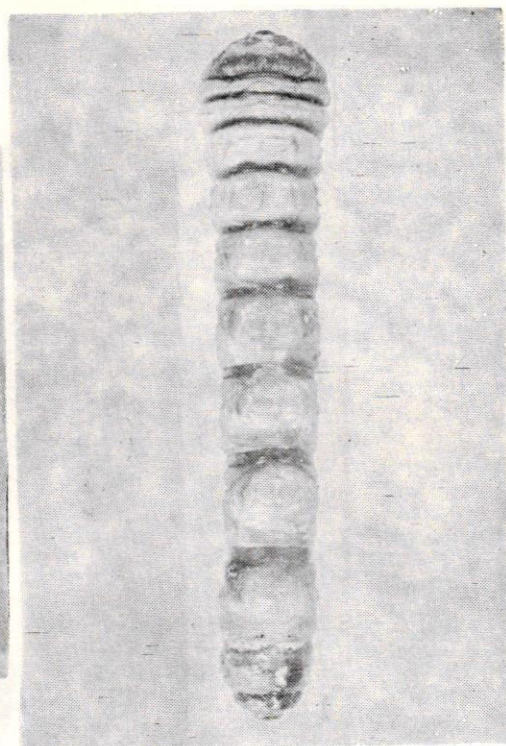
شکل ۲- نمونه دیگری از زیان آفت روی تنه
Une autre forme du dégât de Pseudophilus

شکل ۱- زیان آفت روی تنه درخت خرما
Le dégât de Pseudophilus sur le tronc

شکل ۴ - لاروهای سنین مختلف چوبخوار
Les différents stades larvaire de Pseudophilus

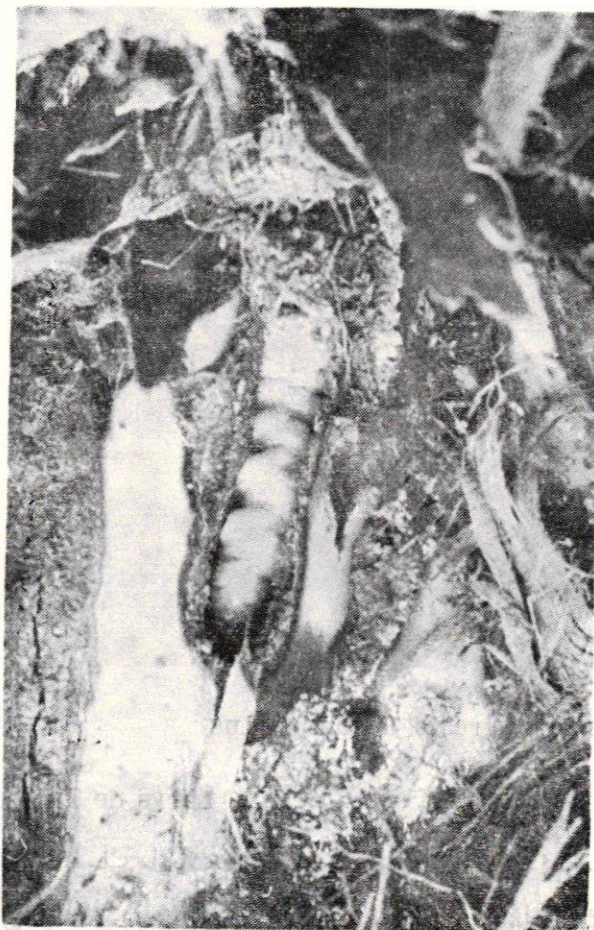

شکل ۳ - لارو بالغ آفت
Larve de 5ème stade de Pseudophilus

۴- حشره بالغ: اندازه سوسک ماده ۲۷-۳۵ میلیمتر و سوسک نر ۲۱-۲۴ میلیمتر میباشد. بدن سوسکها کمی کُرک دار و رنگ آن قهوه‌ای روشن است. چشمهای مرکب سوسک درشت و رنگ چشمها قهوه‌ای مایل بسمیه است. شاخک ۱۲ مفصلی است. درماده شاخک کوتاه تر از طول بدن و درنرها تا انتهای شکم میرسد. سینه شفاف و در روی آن خطوط برجسته نامنظم وجود دارد. لبه‌های بالها در حلقه آخری شکم در نرها مستقیم بوده ولی درحشرات ماده محدب و توام با يك فرورفتگی دیده میشود (شکل ۶ و ۷).

طرز زندگی

سوسک چوبخوار خرما در سال يك نسل دارد. ظهور سوسکها تدریجی و با آب و هوای ناحیه بستگی دارد پرواز سوسکها درحوزه بندرعباس از اواخر خرداد تا اوایل تیره ماه ودرچهرم تااواسط مرداد دیده شده است. زندگی سوسکها ۱۵ - ۲۰ روز طول میکشد. در طی اینمدت سوسکهای نر و ماده با یکدیگر جفتگیری مینمایند وافراد ماده در تاج درخت نزدیک قاعده دمبرگهای جوان تخم‌ریزی میکنند. تخم‌ریزی سوسکها انفرادی و پراکنده و مدت چند روز متوالی ادامه دارد. نشو و نماي تخم ۱۵ روزاست. لاروهای جوان در ابتدا قاعده برگ را سوراخ و بداخل ساقه کلفت دمبرگ نفوذ مینمایند

شکل ۵ - لارو در آشیانه
La larve dans son nid

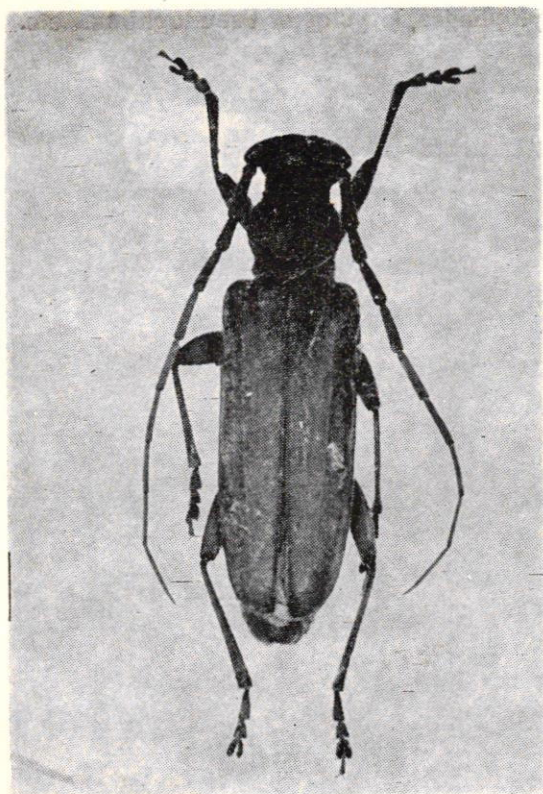
و پس از مدتی تغذیه دالانهای لاروی میسازند بتدریج که لارو بزرگ میشود حجم دالانها بزرگتر شده و لارو بطرف عمق تاج درخت فرو میرود و تا بهار سال آینده از چوب تغذیه میکند .
در اواخر اردیبهشت ماه لارو کامل داخل دالان بزرگتری که گهواره نام دارد و در نزدیک قاعده دمبرک یا دمخوشه خرما است شفیره میشود و پس از طی سه هفته از شفیره سوسک ظاهر میگردد . سوسکها در موقع خروج از گهواره بکمک قطعات دهان پوست گهواره را سوراخ کرده و خارج میشوند .
لارو های این حشره در اندامهای زنده و شاداب نشو و نما مینمایند و بعکس لارو سوسکهای کره یا (*Oryctes elegans* prell., *Oryctes siaicus* walk) در بافتهای پوسیده و یا خشک شده دیده نمیشوند . در نخلستانهای کنار رودخانه و یا نزدیک نهر آب و یا در نقاطی که تعداد آبیاری در نخیلات بیشتر متداول است خسارت این آفت زیادتر میباشد .
بدیهی است در نقاطی که فاصله درختان خرما کم و یا در نخلستان درختچه های دیگری کاشته شده

باشد صدمات آفت چوبخوار بیش از نخلستانهایی است که درختان خرما دارای فواصل بیشتری بوده و در بین آنها درختان دیگری کاشته نشده باشند .

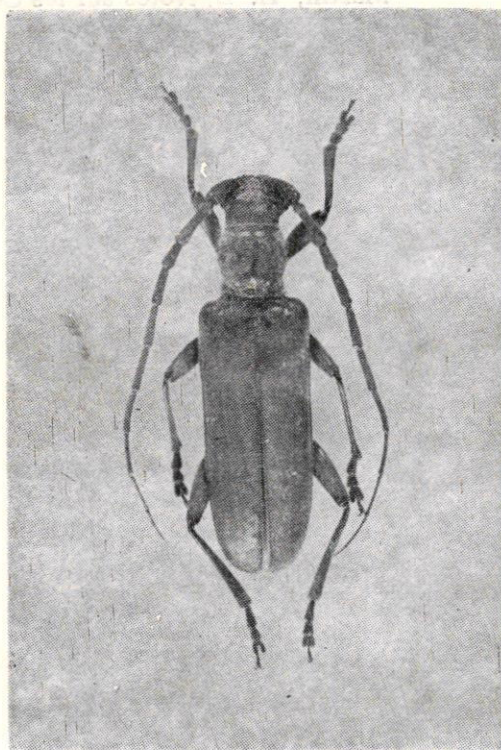
مبارزه

مبارزه با آفت فقط در موقع خروج و پرواز سوسکها قبل از جفتگیری توصیه میشود . استفاده از سموم شیمیائی علیه این آفت در ایران هنوز جنبه آزمایشی دارد و رعایت نکات زیر در سمپاشی لازم بنظر میرسد:

- ۱- از استعمال سموم با دوام که پس از مصرف تا مدت زیادی مسمومیت ایجاد میکند باید خودداری شود و حتی المقدور از سمومی استفاده گردد که احتمال خطر مسمومیت میوه خرما تا موقع برداشت محصول بکلی زائل شده باشد .

شکل ۷ - حشره ماده چوبخوار
Femelle de *Pseudophilus*

شکل ۶ - حشره نر چوبخوار
Mâle de *Pseudophilus*

- ۲- برای رعایت صرفه جوئی در سمپاشی حتی المقدور باید سعی شود که تاریخ شروع مبارزه با چوبخوار همزمان با سمپاشی سایر آفات از قبیل کرم میوه خوار خرما (*Batrachedra amydraula* Myer) و زنجره خرما (*Ommatissus binotatus* Berg.) و کنه گرد آلود خرما (*Paratetranychus afrasiaticus* Merg.) انجام شود .

۳- نظر باینکه پس از برداشت محصول خرما آفت چوبخوار تا اردیبهشت سال بعد (حدود ۹ ماه) از سال زندگی خود را بحالت لاروی در تاج و تنه درختان خرما میگذراند استعمال سموم سیستمیک مفید و بی ضرر بنظر میرسد و بایستی در آینده مورد آزمایش قرار گیرد .

۴- بررسی مبارزه بیولوژی و شناسائی دشمنان طبیعی آن در سالهای آینده تکمیل خواهد گردید در شرایط موجود از چراغهای جلب حشرات نیز هنگام پرواز سوسکها در شب میتوان استفاده نمود .

منابع مورد استفاده

- آفات النخل والتمور چاپ بغداد . Abdol - Hussain, A. 1963.
- Dowson, V. H. W. and Pansiot, F. P. 1965 . Improvement of Date Palm growing. Draft for F. A. O. Agr. Study.
- Lepesme, P. 1947. Les insectes des palmiers. Lechevalier, Ed. Paris, P. 521.
- Martin, H. E. Notes sur les Coléoptères xylophages, Oryctes et Pseudophilus....etc.